

Smaastykker.

I.

Bygning af Kirker i Danmark i vor Tid.

Ved *T. Løgstrup*.

»Kirken, den er et gammelt Hus —
staar, om end Taarnene falde«.

Der er faldet ikke alene mange Taarne, men ogsaa mange Kirker i vort kære Fædreland. I den sidste Menneskealder er der dog rejst mange flere Kirkebygninger, end de fleste tænker. At der inde i vor store Hovedstad er bygget mange nye Kirker, er jo en glædelig Kendsgerning, som er kendt hele Landet over. Men at der i den sidste Menneskealder er bygget flere Kirker end i noget andet Tidsrum siden Valdemarernes Dage, er en Kendsgerning, som vi her vil belyse ved at give et samlet Overblik over de nye Kirker, som er rejste i Danmark siden 1861, det Aar, da St. Johanneskirken paa Nørrebro indviedes. Vi vælger dette som Udgangspunkt, fordi netop det, at St. Johanneskirken blev rejst, ligesom er blevet en Mærkepæl, et Udgangspunkt for hele den sidste Menneskealders Bevægelse paa dette Omraade¹⁾. Idet vi her nævner alle de nyopførte Kirker, vil vi ikke nøjes med Talangivelser, men anføre selve Navnene. Thi dels fremhæves derved Kendsgerningen tydeligst; dels øger det Interessen selv at kunne finde Danmarks nye Kirker; dels endelig er det lettere at fremsætte

¹⁾ Desuden er der i Aarene nærmest forud egentlig kun at nævne: Anholt 1818, Kristiansø 1821, Omø 1828, Nyord 1846, Hasle (E) 1847 og Hobro (E) 1852.

mulige Rettelser og Tilføjelser. I efterfølgende Oversigt medregner vi ikke Kirker, der som Ribe Domkirke 1905, Sæby Kirke 1906, Nørre Sundby Kirke 1902 og andre har undergaaet gennemgribende Omdannelser baade indvendig og udvendig, heller ikke Kirker, der som f. Eks. Vejle Kirke, Merløse 1895, Vindinge 1875, Ballerup 1886, Ledøje 1892, Bjernede 1892, Allinge 1892 og Skovby Kirke o. s. v. ere blevne helt fornyede Stykke for Stykke, saa at kun lidt af den gamle Kirke er bibeholdt.

Vi indskrænker os til kun at anføre de Kirker, som helt og holdent er nye, Sognekirker, Annexkirker og Filialkirker, hvad enten det er absolut nye Kirker paa Steder, hvor før ingen Kirke har været, eller Erstatningskirker for tidligere Kirker, som er blevne nedrevne. Vi betegner i Oversigten saadanne Erstatningskirker med *E*, Filialkirker med *F* og Valgmenighedskirker med *V*.

I. Sjællands Stift.

A. København.

1. St. Johannes Kirke 1861.	19. Sundby Kirke 1870.
2. St. Andreas Kirke 1901.	20. Nathanaels Kirke 1899.
3. Nazareth Jernkirke 1892.	21. St. Matthæus Kirke 1880.
4. Nazarethkirken (<i>E</i>) 1904.	22. St. Mariæ Kirkesal 1898.
5. Fredens Kirke 1900.	23. Gethsemane Kirke 1894.
6. Helligkors Kirke 1890.	24. Apostelkirken 1901.
7. Bethlehemskirken 1889.	25. Kristkirken 1900 (6. Maj).
8. Brorsonskirken 1901.	26. Jesuskirken 1891.
9. Blaagaards Kirke 1905.	27. St. Lukas Kirke 1897.
10. St. Stefans Kirke 1874.	28. St. Thomas Kirke 1898.
11. Simeonskirken 1902.	29. Mariendals Kirke 1905.
12. Kapernaumskirken 1895.	30. St. Marcus Kirke 1902.
13. St. Pauls Kirke 1877.	31. Classenske Boligers Kirke 1880.
14. Fredens Kirke 1894.	32. Immanuelskirken (<i>V</i>) 1893.
15. St. Jakobs Kirke 1878.	33. Kirken paa Chr. Winthers Vej (nu Lokale f. „Katholsk-Apostolsk Kirke“) 1890.
16. Sions Kirke 1896.	
17. Esajas Kirke 1903.	
18. Frihavns Kirke 1905.	

Endvidere arbejdes der for Tiden paa: Filipskirken (færdig til Indvielse), Eliaskirken (paa Vesterbros Torv), Solbjergskirken (paa Howitzvej) og den nye Mariendalskirke (*E*). Og der paatænkes opført: en ny Simeonskirke, Aldersro Kirke og Tagens Kirke (begge i St. Stefans Sogn), en Kirke til i Zions Sogn, Istedgadens Kirke og en Kirke i Vanløse.

Desuden er opført Bedesale og Kapeller i følgende offentlige Stiftelser:

- 1859. Abel Katrines Stiftelses Kapel.
- 1859. Sygehjemmets Bedesal.
- 1863. Kommunehospitalets Kirke.
- 1864. Kirken i Kvindefængslet paa Kristianshavn.
- 1865. Kirken i Mandfængselet paa Kristianshavn.
- 1876. Emmauskirken i Diakonissestiftelsen.
- 1886. Abel Katrines Stiftelses Kirke.
- 1892. Almindeligt Hospitals Kirke.
- 1895. Fængselskirken i Vestre Fængsel, København.
- 1904. Kirken paa Garnisons Sygehus.
- 1904. De Døvsstummes Kirke.

B. Det øvrige Sjælland.

- 1. Kastrup (*F* til Taarnby, Amager) 1884.
- 2. Dragør (*F* til Store Magleby, Amager) 1895.
- 3. Ordrup 1876.
- 4. Hellerup 1900.
- 5. Taarbæk 1864.
- 6. Vedbæk (*F* til Søllerød) 1871.
- 7. Kamstrup Kirke (*E* Roskilde Landsogn) 1907.
- 8. Egebæksvang (*F* til Tikjøb) 1897.
- 9. Humlebæk (*F* til Asminderød) 1868.
- 10. Nivaa Bedehus (Karlebo, skal erstattes med en Kirke).
- 11. Rungsted (*F* til Hørsholm) 1907.
- 12. Skovkirken (*F* til Gjerlev—Draaby) 1897.
- 13. Hjørlande (*V*) 1899.
- 14. Frederiksborg Slotskirke (*E*) 1864.
- 15. Gadevang Kapel (til Nøddebo) 1904.
- 16. Villingerød (til Esbønderup) 1906.

17. Vinderød (til Kregome. *E*) 1884.
18. Lynæs (*F* til Thorup) 1901.
19. Ubberup (*V*) 1873.
20. Gjørlev (*V*) 1898.
21. Buerup (*F* til Sæby—Hallenslev) 1887.
22. Reersø Kapel (til Kirkehelsinge—Drøsselbjerg) 1904.
23. Holbæk (*E*) 1872.
24. Uggerløse (*E*) 1876.
25. Vallekilde (*V*) 1882.
26. Lumbaas (*F* til Højby) 1896.
27. St. Hans Kapel i Ringsted 1901, til midlertidig Brug under St. Bendts Kirkes Restaurering (*E*).
28. St. Paulskirken i Korsør (*E*) 1871.
29. Agersø 1872.
30. Hylleholt 1878.
31. Ingelstrup (*F* til Sædder) 1892.
32. Svinø (*F* til Kjæng) 1900.
33. St. Peders Kapel (til Everdrup) 1878.
34. Stensby (*F* til Kallehave) 1891.
35. Klemensker (*E*) 1882.
36. Vestermariæ (*E*) 1885.
37. Rø (*E*) 1888.
38. Gudhjem (*E*) 1893.
39. Østermarie (*E*) 1891.
40. Aaker (*V*). Indviet til Trandbergs Valgmenighed 1872—77; derefter brugt af Sekter og saa atter 1897 indviet til Brug for den nuværende, grundtvigianske Valgmenighed.
41. Rønne (*V*) 1900.

I alt for Sjællands Stift 13 tidligere Kirker erstattede af nye og 62 helt nye Kirker. Desuden paatænkes opført Kirker ved Taastrup Station, i Høsterkjøb (Birkerød Sogn), i Frederiksværk, i Buddinge (Gldsaxe Sogn), ved Løve Station (i Gjerslev Sogn) og i Rønne (*E* for den nuværende Kirke i Rønne). Naar medregnes ogsaa de gennemrestaurerede og derfor nyindviiede Kirker, er der i Biskop Martensens Tid indviet 28 Kirker i Sjællands Stift, i Biskop Fogs Tid 24 og i Biskop Rørdams Tid 38.

Til Sjællands Stift hører jo desuden Færøerne, hvor følgende Kirker ere opførte omtrent indenfor samme Tidsrum:

1. Nolsø (Syd-Strømø) 1863.
2. Kvivig (Nord-Strømø) 1903.
3. Vestmanhavn (Nord-Strømø) 1895.
4. Ejde (Østerø) 1881.
5. Lervig (Østerø) 1906.
6. Viderejde (Norderøerne) 1892.
7. Fuglø (Norderøerne) 1899.
8. Svinø (Norderøerne) 1878.
9. Vaag (Norderøerne) 1866.
10. Kunø (Norderøerne) 1867.
11. Mygledal (Norderøerne) 1859.
12. Husum (Norderøerne) 1862.
13. Midvaag (Vaagø) 1895.
14. Sandevaag (Vaagø) 1863.
15. Sørvaag (Vaagø) 1886.
16. Bø (Vaagø) 1865.
17. Myggenæs (Vaagø) 1877.
18. Skaalevig (Sandø) 1891.
19. Husevig (Sandø) 1863.
20. Skopen (Sandø) 1897.
21. Store Dimon (Sandø) 1873 (den mindste Kirke i Kongeriget Danmark, kun 12 Alen lang og 6 Alen bred, opført af Grønsvær og Sten. Paa Øen kun Kirken og en Gaard. Præsten kommer kun 2 Gange aarligt, til de andre Annexkirker ellers 6 Gange aarligt).
22. Kvalby (Suderø) 1859.
23. Tværaa (Suderø) 1856 (ombygges for Tiden).
24. Famien (Suderø) 1875.
25. Porkere (Suderø) 1847.
26. Vaag (Suderø) 1862.
27. Sumbø (Suderø) 1867.

Paa Færøerne findes:

1. Syd-Strømø Præstegæld	4 Kirker
2. Nord-Strømø —	6 —
3. Østerø —	8 —

4. Norderøernes Præstegæld	7 Kirker
5. Vaagø —	5 —
6. Sandø —	6 —
7. Suderø —	6 —
	Ialt . . . 42 Kirker.

II. Fyns Stift.

1. Ansgarkirken i Odense 1902.
2. Odense (*V*) 1886.
3. Ravnebjerg (*F* til Sanderum) 1902.
4. Broholm (*F* til Tommerup) 1907.
5. Kjerteminde (*V*) 1868.
6. Dalby (*V*) 1898.
7. Sønder Næraa (*V*) 1874.
8. Hasmark (*F* til Norup) 1893.
9. Stige (*F* til Lumby) 1886.
10. Bederslev (*E*) 1887.
11. Padesø (*F* til Haarslev) 1881.
12. Langesø Skovkapel (til Vigerslev) 1870.
13. Baagø (tidligere kun et Bedehus) 1861.
14. Aarup (*F* til Skydebjerg—Orte) 1903.
15. Løgismose (*F* til Haarby) 1883.
16. Bjerreby (*E*) 1906.
17. Skarø (til Drejø) 1899.
18. Strynø 1867 (*E*).
19. Dyreborg Kapel (til Horne) 1897.
20. Bøjden Kapel — 1888.
21. Hjulby (*F* til Nyborg) 1883.
22. Taarup (*F* til Frørup) 1883.
23. Ryslinge (*V*) 1866.
24. Vejstrup (*V*) 1875.
25. Lundeborg Bedehus til Oure—Vejstrup 1896.
26. Hou 1873.
27. Ristinge Kapel (til Humble) 1881.
28. Kjædeby Kapel — 1885.
29. Ommel (*F* til Marstal) 1894.

I alt for Fyns Stift 3 ældre Kirker erstattede af nye og 26 nye Kirker. En Kirke tænkes opført i vor Frue Landsogn.

III. Laaland-Falsters Stift.

1. Langø Kapel (til Kappel) 1901.
2. Dannemarre (*E*) 1897.
3. Bandholm 1874.
4. Vanthore (*F* til Nysted) 1906.
5. Gyldenbjerg (*F* til Nr. Vedby—Nr. Alslev) 1889.

I alt 1 ældre Kirke erstattet af en ny og 4 helt nye Kirker. Desuden paatænkes ny Kirker opførte ved Nøbbet (i Horslunde Sogn) og ved Gjedser.

IV. Aalborg Stift.

1. Vor Frelzers Kirke (Aalborg) 1902.
2. Vor Frue Kirke (*E*) — 1878.
3. Vejgaardenes Kirke — 1904.
4. Vedsted (*F* til Aaby—Biersted) 1899.
5. Gaaser (*F* til V. og Ø.-Hassing) 1903.
6. Hou (*F* til Hals) 1900.
7. Løkken (*F* til Børglum—Furreby) 1898.
8. Vraa (*V*) 1900.
9. Lyngsaa (*F* til Albæk) 1902.
10. Øster Vraa (*F* til Torslev—Lendum) 1901.
11. Agersted (*F* til Voer) 1903.
12. Asaa (*F* til Dronninglund) 1887.
13. Dorf — 1900.
14. Hjallerup — 1900.
15. Rubjerg (*E*) 1904.
16. Frederikshavn (*E*) 1892.
17. Hulsig (*F* til Skagen) 1894.
18. Aalbæk (*F* til Raabjerg) 1897.
19. Sørig (*F* til Tværsted) 1900.
20. Jerup (*F* til Elling) 1889.
21. Bangsbostrand (*F* til Flade—Gjærum) 1902.
22. Østerby (Hals Sogn paa Læsø) 1867.
23. Langeslund (*F* til Broust) 1883.
24. Vorupør I 1878 (til Hunborg—Jannerup) 1878.
25. Vorupør II 1902 (*E* for do.) 1902.
26. Klitmøller (*F* til V. og Ø.-Vandet) 1872.

27. Klitkirken (*F* til Hjardemaal) 1895.

28. Stenbjerg (*F* til Nørhaa) 1895.

29. Nykøbing, Mors (*E*) 1891.

Ialt 5 Kirker erstattede af nye og 24 helt nye Kirker. Desuden bygges der for Tiden paa Vodskov Kirke (*F* til Horsens-Hammer) og paa en Kirke i Fjerritslev (Kollerup Sogn), og der paatænkes opført en Kirke ved Hirtshals (i Horne Sogn), et Kapel i Agerø (Karby Sogn paa Mors), Kirker i Klarup (Taarns Sogn), i Sindal Stationsby (Sindal Sogn), Melholt (Dronninglund Sogn), Koldmose (i Tranum Sogn), Klemmen ved Badskær (i Hørby Sogn) og Grønheden (i Volstrup Sogn), et Kapel paa Thyborøn, en Kirke ved Rønnebjerg (Vrejlev Sogn) og en Kirke i V. Brønderslev.

V. Viborg Stift.

1. Viborg Domkirke (*E*) 1876.
2. Brandstrup (*F* til Vindum) 1870.
3. Grensten (*E* til Øster-Velling—Helstrup 1885).
4. Taarup Kapel (til Langaa—Vinge) 1905.
5. Skive (*E*) 1898.
6. Sparkjær (til Taarup—Kvols) 1905.
7. Iglse (*F* til Vridsted—Fly) 1895.
8. Sørup Kapel (til Buderup—Gravlev) 1906.
9. Støvring (*V*) 1905.
10. Hurup (*F* til Als) 1899.
11. Hadsund (*F* til Skelund—Visborg) 1898.
12. Terndrup (*F* til Skibsted—Lyngby) 1901.
13. Løgstør (*E*) 1893.

Ialt 4 ældre Kirker erstattede af nye og 9 helt nye Kirker. Under Opførelse er Aalestrup Kirke (*F* til Østerbølle) og der bygges paa en Kirke ved Støvring Station (Erstatning for Buderup). Kirker paatænkes opførte i Svingelbjerg (*F* til Vesterbølle), i Ranum (Bjørnsholm Sogn) og ved Gudumholm Station (til Gudum-Lillevorde).

VI. Aarhus Stift.

1. St. Pauls Kirke (Aarhus) 1887.
2. St. Johannes Kirke (Aarhus) 1905.

3. Aarhus (*V*) 1886.
4. Odder (*V*) 1886.
5. Berring (*V*) 1874.
6. Holme (*E*) 1882.
7. Storring (*E*) 1890.
8. Galten (*E*) 1884.
9. Serritslev (Annex til Vær, *E* for Nebel) 1878.
10. Silkeborg 1877.
11. Voel (*F* til Linaa) 1876.
12. Brande (*F* til Them) 1900.
13. Gludsted (*F* til Ejstrup) 1892.
14. St. Peders Kirke i Randers 1902.
15. Vorup (Annex til St. Peder) 1876.
16. Mellerup (*V*) 1890.
17. Handrup (*F* til Æbeltoft—Draaby) 1902.
18. Vrinders (*E* for Rolse, Annex til Knebel) 1907.
19. Assentoft (*E* for Essenbæk, Annex til Virring) 1869.
20. Karlby (til Mygind—Skjærring) 1902.
21. Hørup (*E*, Annex til Levring) 1877.
22. Engesvang 1897.
23. Ørby Kapel (til Tranebjerg) 1904.

Ialt 6 gamle Kirker erstattede af nye og 17 helt nye Kirker. Kirker paatænkes opførte i Kleis (Raarup Sogn), i Ry (Dover) og en mod Vest i Vinderslev Sogn.

VII. Ribe Stift.

1. Obbekjær 1885.
2. Houborg (*F* til Lindknud) 1896.
3. Holsted (*E*, Annex til Brørup) 1886.
4. Stenderup (*F* til Føvling) 1902.
5. Folding (*E*, Annex til Malt) 1898.
6. Verst (*E*) 1896.
7. Askov (*V*) 1900.
8. Vejen (*E*) 1896.
9. Jordrup (*E*, Annex til Lejrskov) 1884.
10. Grene (*E*, Annex til Grindsted) 1891.
11. Bejsnap (*F* til Ølgod—Strelluf) 1892.

12. Lønne (*E*, Annex til Henne) 1904.
13. Børsmose Kapel (Aal Sogn) 1902.
14. Oksby (Annex til Ho; *E* for Danmarks sidste Kirke med Straatatag) 1891.
15. Mosevraa (*F* til Ho—Oksby) 1891.
16. Esbjerg 1887.
17. Fjilstervang (*F* til Vorgod) 1898.
18. Herborg (*F* til Nr. Vium) 1899.
19. Ulfkjær (*F* til Ulfborg—Raasted) 1900.
20. Tvis (*E*, Annex til Nr. Felding) 1884.
21. Haurvig Kapel (Holmslands Klit) 1869.
22. Lyngsvig Kapel — — 1869.
23. Lemvig (*V*) 1883.
24. Bøvling (*V*) 1875.
25. Holstebro (*V*) 1884.
26. Hogager (*F* til Borbjerg) 1899.
27. Feldborg (*F* til Hjerm) 1904.
28. Struer 1891.
29. Vinderup (*F* til Sal—Ejsing) 1906.
30. Trandum (*F* til Sevel) 1891.
31. Over-Feldborg Kapel (*F* til Haderup) 1890.
32. Grove 1893.
33. Simmelkjær 1894.
34. Hodsager (*E*, Annex til Aulum) 1903.
35. Vildbjerg (*E*) 1905.
36. Tiphede (*F* til Timring) 1901.
37. Sunds (*E*) 1897.
38. Ildskov (*F* til Sunds) 1898.
39. Ikast (*E*) 1907.
40. Isenvad (*F* til Ikast) 1893.
41. Herning (*E*) 1889.
42. Kjølkjær (*F* til Rind) 1891.
43. Sønder Karstoft (*F* til Skarrild) 1902.
44. Skibbild (*F* til Arnborg) 1897.
45. Bording (*E*) 1897.
46. Kristianshede (*F* til Bording) 1894.
47. Erritsø (*E*, Annex til Michaelis i Fredericia) 1899.
48. Nørre Bjert (*F* til Eltang—Sdr. Vilstrup) 1889.

49. Aagaard (*V*, Starup Sogn) 1887.
50. Uldum (*E*) 1883.
51. Skærlund (*F* til Brande) 1896.
52. Filskov (*F* til Sønder Omme) 1877.
53. Blaahøj — — — 1877.
54. Balle (*V*) 1885.

Ialt 17 ældre Kirker erstattede med nye og 37 helt nye Kirker. Færdige til Indvielse er: Vor Frelzers Kirke i Vejle, Bredballe (*F* til Hornstrup), Trolldhede (i Nr. Vium Sogn, *F* til Sønder Felding) og Ildelhede (i Sdr. Felding, *F* til Hoven). Desuden opføres en ny Kirke i Holstebro (*E*), og der er bevilget Tilskud til Kirker i Stenderup (*F* til Ansager), Finderrup (*F* til Dejbjerg-Hanning) i Hanning Sogn og Ildved Kapel (Hvejssel Sogn). Endvidere paatænkes Kirker opførte ved Bramminge Station (*F* til Bramminge), Vester Grindsted (Grindsted Sogn), Almstok (i den nordøstlige Del af Vorbasse Sogn), Vesterhede (i Heinsvig Sogn), ved Skovlund (i Ansager Sogn), en Kirke i den østlige Del af Henne Sogn, en ny Kirke til i Esbjerg, en ny Kirke i Tarm (Egvad Sogn), Ahle Kirke (i Vorgod Sogn), Videbæk (i Herborg Sogn), en Kirke i den nordlige Del af Nørre Omme Sogn, en Kirke i den østlige Del af Brejning Sogn, en ny Kirke i Lemvig, en Erstatningskirke i Nøvling (Annex til Vildbjerg), en Kirke i den nordlige Del af Ikast Sogn, Tanderupkjær og Haunstrup Kirker i Snejbjerg Sogns sydlige og vestlige Del, en Kirke i Vonge (i Øster-Nykirke Sogn), en Kirke i den vestlige Del af Ringgive Sogn og en Kirke i den nordlige Del af Give Sogn. Hvor er det dog ikke et betegnende Træk at føje til Hedens Opdyrkning ved Agerbrug, Skovplantning, Mosekultur og Jernbaneanlæg, at i Ribe Stift er der allerede bygget 37 nye Kirker, og der skal bygges 30 til, 67 i alt i godt 50 Aar, mere end 1 om Aaret i Gennemsnit! Og af de for Tiden projekterede 71 Kirker i hele Danmark skal omtrent Halvdelen (30) bygges i Ribe Stift.

Samle vi nu det Hele i et Overblik, faar vi:

Stift	Erstatning for ældre Kirker	Helt nye Kirker	Ialt	Projekterede Kirker	Totalsum
Sjælland { København	1	32	33	10	43
Det øvrige Stift	12	30	42	6	48
Fyen	3	26	29	1	30
Laaland-Falster	1	4	5	2	7
Aalborg	5	24	29	13	42
Viborg	4	9	13	5	18
Aarhus	6	17	23	4	27
Ribe	17	37	54	30	84
Ialt	49	179	228	71	299

For Tiden findes i Danmark:

Stift	Pastorater	Sognekirker	Valg- menigheds- kirker	Ialt
Sjælland	306	477	7	484
Fyen	154	227	6	233
Laaland-Falster	65	102	0	102
Aalborg	114	222	1	223
Viborg	99	221	1	222
Aarhus	191	341	4	345
Ribe	168	279	6	285
Tilsammen	1097	1869	25	1894

Af disse 1894 Kirker er altsaa 228 nye o: godt og vel hver 8de Kirke i Danmark er bygget, siden St. Johannes Kirken paa Nørrebro blev indviet 1861, et smukt Vidnesbyrd om, hvor meget der i den sidste Menneskealder er gjort for Danmarks Kirker.

Den 26. August 1907.